

truments de vent' també; efectivament, *naqqâr* i *nâqir* avui signifiquen 'trompeter' en Egipte (Dozy), i un substantiu s'havia usat en texts antics turcs en el sentit de 'acció de sonar un corn o una trompeta'.¹⁸ Així, doncs, la base semàntica de 'corn' podia ser present 5 tant en *nâqor* (< *nâqûr*) com *naqr* (< *naqra*), i el pas a 'nacre' (substància) no fou gaire difícil, puix que el corn de caça es feia de la conquilla del caragol marí, i la conquilla mateixa contenia el nacre. Com hem vist, en català tots tres sentits 'corn', 'mollusc que fa nacre' 10 i 'nacre (substància)' es documenten.

Aquesta etimologia presentada en la seva essència per JCoromines (DECH IV, 200-201) té al seu favor més documentació, i en general és menys problemàtica que les altres explicacions. Una base curda *nakara* 'mareperla', suggerida per Pott, l'avi de l'etimologia moderna, va trobar acceptació per part de Diez, seguit d'Eguilaz, i de Meyer-Lübke (REW, 5814), i darrerament d'AlcM. Com fa constar JCoromines el mot curde hauria de significar pròpiament 'ungla' (essent així 20 el germà del scr. *nakhârah* id., persa *nahun*, a-al. ant. *nagal*, esl. *nogulî*, gr. *ὄνυξ*, ll. *unguis*), i després 'teixit corni' i 'nacre'; però afegeix JCoromines que no s'ha de pensar en el curde per a explicar un mot generalment estès a l'Occident, i suposa que Pott hauria con- 25 siderat com a segur que el mot d'aquest idioma irànic hauria pertangut, en un estadi antic, al persa també,¹⁹ i d'allí s'hauria passat al grec bizantí i després a l'Occident. Però com diu JCoromines mentre no es registri l'existència d'aquesta paraula en grec medieval i en persa l'etimologia àrab sembla molt més versemblant.

Skeat (1910) fou el primer etimologista que va relacionar l'anglès *nacre* (un manlleu del francès) amb la família de l'àrab *naqqar* 'colpejar', 'escolpir', 'perforar', però el desenvolupament semàntic que suggereix de la 35 base *naqqar* 'una concavitat'²⁰ a 'cavitat de conquilla' no és molt satisfactoria.²¹ Oscar Bloch amb bon criteri va veure la relació entre *nacre* 'mareperla' i *nacaire* 'timbal' (< *naqqâra*), però és molt dubtós que el francès *nacre* sigui un manlleu a l'italià, llengua en la qual 40 aquest mot no ha tingut tant d'arrelament com en les llengües peninsulars (JCoromines pensa que podia ser presa més aviat del català); ultra això, l'etapa semàntica que dóna Bloch passant de 'timbal' a 'castanyola' i després a 'conquilla (que produeix nacre)' topa amb 45 una gran dificultat, perquè el significat de 'castanyola' no sembla ser més antic que el de 'nacre (substància)'. De fet, Wartburg (FEW XIX, 138) i Bloch-Wartburg (ed. 1968) accepten la base àrab suggerida per DCEC.

DERIV.: *Nacra* (variant ant. *nâcara*, dial. *nyàquera*)²⁰ 'nom de certs molluscs' etc.; veg. supra. *Nacara* o *nacarra*, nom d'un instrument músic militar, veg. supra. *Nacrar* 'donar aspecte de nacre' [Lab. 1888; *nacrar* en Genís, *Julita*]. *Nacrat*, -da, adj. 'que té el color o iridescència de nacre' [DAG.; emprat per JRuyra; «per 55 uns destins d'ales *nacrades*» (Carner 1952, p. 151); *nacarat* en un poeta modern, AlcM]. *Nacror* [AlcM, amb un exemple d'autor modern].

¹ La forma *scarcell* és una variant rara d'*escarcella* 'espècie de bossa' o 'una peça d'armadura'. — ² Per 60

a les formes italianes, i sobretot sicilianes, veg. G. de Gregorio (RLiR XII, 255-260). — ³ Mistral mateix el va usar en *Calendau* (que cita en TdF); segons s'hi indica un femení *nacro* també existeix. Notem a més que Palmireno (1569) donava *nacre* com a forma de Marsella com «una especie de concha», i Fr. Sarmiento (mitjan S. XVII) citant de K. Gesner, *Historia Animalium* (1604) diu que el mollusc *pinna magna* es diu *nacre* a Marsella (veg. *Collección de Voces y Frases Gallegas*, ed. de Pensado, Salamanca 1970, p. 236). — ⁴ La forma *nacaire* apareix en d'altres texts del S. XIII també, però no essent més antiga no és segur que mai hagués expressat un diftong; en tot cas, el resultat mostra que el diftong era *ej* i no *aj*, i per això no hem de suposar una base àrab amb *-âira* sinó veure-hi un canvi de sufix en francès. Bloch es refereix a un àr. *naqqayra*, que no apareix en les fonts àrabs i no sembla haver existit, i ni és possible morfològicament; Belot cita un diminutiu *nuqqâira*, vulgar i mal format; el normal en el diminutiu és *nuqqâgara* «timbale», que Beaussier recull en el Sàhara. — ⁵ A les edicions de 1817, 1843 i d'altres de *DAE* Esp. es dóna *nâcara* «instrumento músico, especie de tabla» com a antiquat, i des de 1884 es posa «timbal usado en la antigua caballería». JCoromines (DECH IV, 201b9ss.) pensa que l'eliminació de la definició de «caracol marino» no era justificada, però ara ens sembla que potser ho era. Notem que aquesta definició es basava en el següent passatge de la *Traducción de las memorias de los Monarcas Otomanos* d'Olivares Murillo (1684), «entre la concertada música de los bárbaros aullidos, *nâcaras*, timbales y trompetas», i tractant-se de la descripció d'un exercit otoman en batalla, la traducció del turc *na(k)kare* per 'caragol marí' no podia ser apropiada, car en turc aquest mot no sembla haver estat mai altra cosa que un timbal. — ⁶ Modernament en l'autor gallec Castelao trobem: «brilo de *nacra* nos dentes» (*EscDonega*, 204.30) i «un revólver con mango de *nacre*» (ib., 196.5f., 197.6). — ⁷ Notem que *nacra* en aquest sentit apareix en rima en Pitarra: «Vuy dir jo si té cap xacra? / —Ca! si antes de està boig / l'hauria vist sempre tan roig / com una barra de *nacra*» (*Gat. Singl.* II, 254); el posa en cursiva (com si ho tingués per un vulgarisme?) — ⁸ Citem de Jeroni Conques, *Llibre de Job, versió del segle XVI* (Bibl. Torres Amat, Barcelona 1976), p. 74. — ⁹ Cf. MGadea, que era d'Alcoi, duu en el seu diccionari *nyàquera* «especie de concha sin cascarón»; AlcM dóna la variant *nyèquera* del Campello (Horta d'Alacant). — ¹⁰ Bely. (1803) dóna aquest sentit com a antiquat. — ¹¹ AlcM interpreta aquest exemple com a 'mareperla', pensant evidentment en un objecte d'adorn. — ¹² Per exemple a les costes valencianes com ho indica Boscà, *Fauna val.*, amb una fotografia (p. 481). — ¹³ No hem pogut veure aquesta edició i no trobem l'exemple que cita DAG. ni el personatge esmentat en l'edició curosa de Casacuberta (1926-51) dins Col. Pop. Barc. — ¹⁴ Un exemple de *nacres* de 1474